

שיעורי רשק תורה

היכלי תורה

יום וערש"ק וישב כ כסלו תשע"א ♦ דף היומי בבלי: בכורות לב ירושלמי: יומא לד

נושאי הדף בעלון

הבלעת פירות שביעית בארגז שלהם.....בכורות לב

בישול אחר בישול בבשר בחלב.....בכורות לג

קנס במטיל מום בספק בכור.....בכורות לד

אם הבעל כגופה של אשתו, ואם פוטרה מהדלקת נר חנוכה כשאינו בבית.....בכורות לה

שאלת הלכה מעומד.....בכורות לו

נתינת מצת מצוה לגוי.....בכורות לז

שלח לחבירו בפורים משלוח מנות של מאכלות אסורות.....בכורות לח

כפתור ופרח.....עמוד 5

ויאמר את אחי אנכי מבקש...

בתשובתו של יוסף לשאלת האיש, יש לכאורה שפת יתר. כי מאחר ששאל אותו 'מה שתבקש', היה די שיענה יוסף ויאמר 'את אחי', ומה שהוסיף ואמר 'אנכי מבקש' הוא מיותר, שזה כבר נלמד משאלת האיש.

אלא שהדגיש יוסף ואמר לאיש 'אנכי מבקש', היינו שרק אני מחפש אחי אחי, אבל הם אינם יודעים כלל שאני בא אליהם, ולפיכך לא יעלה על דעתם לחפש אחרי. הטעם שצריך היה לזה, כי דרך העולם, כאשר חבורת בני אדם הולכת בדרך, ואחד מבני החבורה נפרד מהאחרים ונעלם מעיניהם ואינם יודעים היכן הוא, הם מודיעים להולכי הדרכים הבאים לעומתם, שאם יראו את חברם יגידו לו כי הם מתעתדים לעת פלונית להיות במקום פלוני, ושם ימתינו לו עד בואו. כאשר אותם הולכי דרכים יפגעו באיש המחפש את בני חברותו, יבינו מיד כי אחר מקום אותה חבורה שפגשו לפני כן הוא תר, ויוכלו להדריך אותו בדרכו לפי מה ששמו בפיהם בני החבורה.

כאשר נשאל יוסף על ידי האיש 'מה תבקש', הביא יוסף בחשבון את האפשרות שמא כדי לזהות את קבוצת אחיו מתוך קבוצת האנשים שעברו על פניו, ישתמש האיש בסימן זה, דהיינו שיעביר במחשבתו מי מאותם שנפגש בהם בדרכו חפשו אחר חברם שאבד. בדרך זו, כמובן, לא יכול היה להועיל ליוסף במאומה.

לפיכך לא יכול היה יוסף לאחוז במדה מועטת ולהסתפק בתשובה 'את אחי', ומצא לנחוץ להוסיף 'אנכי מבקש', שהמאמצים להפגיש אותי עם אחי אינם הדדיים, כי הם אינם מחפשים אותי כלל שאינם יודעים כי אני הולך לקראתם, ורק אני הוא המבקש אותם, מכיון שכך 'הגידה נא לי איפה הם רועים'.

אמרי שפר

הבלעת פירות שביעית בארגז שלהם

בסוגייתנו דנו בדין מעשר בהמה שנפל בו מום ומותר לאכלו אך אסור למכרו, אם מותר למכור את הבשר בהבלעה, דהיינו שיבליע את דמי הבשר בדמי העור והחלב והגידים והקרנים שבהם אין איסור סחורה. דעת אב"י שמעשר בהמה של יתומים התירו למכור בהבלעה, אבל של גדול אסור, כיון שהדבר ידוע שאין העור נמכר בדמים יקרים כל כך, ואפילו בהבלעה ניכר הדבר שמוכר את הבשר ומערים לומר שמבליע את דמיו בדמי העור. ודעת רבא שאף מעשר בהמה של גדול מותר למכור בהבלעה, שימכור לו העור והגידים ביוקר כמו ששנה הכל, ויתן לו הבשר במתנה. והלכה כמותו וכמבואר באליבא דהילכתא, ודנו בגמרא אם מותר להבליע את דמי הבשר בדמי העצמות, ולמסקנת הגמרא אם העצמות הם של בהמה גסה מותר להבליע בהן, כיון שיש בהם שווי שראויים לעשות מהם כלים, ובעצמות של בהמה דקה אין מבליעים. ומסוגייתנו דנו הפוסקים לדבר המצוי בהבלעה בשביעית וכמו שיתבאר.

כתב הרידב"ז (שמיטה ויובל פ"ה הי"ח), שכשם שמצאנו היתר הבלעה בשביעית לענין מסירת דמי שביעית לעם הארץ (רמב"ם שם פ"ה הי"א), כך יש היתר למכור פירות שביעית בהבלעה, ולכן מותר למכור יין של שביעית בהבלעה יחד עם יין של שישית ויחשוב לו את כל הדמים בדמי היין של שישית. ובקונטרס משמרת לבית שבסוף ספר פאת השלחן (מכתב שני עמוד כג) כתב החזון נחום שלא מצאנו היתר בהבלעה אלא במסירת דמי שביעית לעם הארץ ולא לענין איסור סחורה, והשיב לו הרידב"ז שמבואר כן בירושלמי (שביעית פ"ז ה"א).

ובחוט שני (שמיטה ויובל פ"ו ה"א עמוד רפב) הביא בשם החזון איש שנקט כדעת החזון נחום, שאין היתר הבלעה אלא לענין מסירת דמי שביעית לעם הארץ ולא לענין איסור סחורה, אבל המהרי"ל דיסקין התיר אף איסור סחורה בהבלעה. וכתב שכיון שלא נמסר בפירוש באיזה אופן אסר החזון איש הבלעה, יש לומר שאם אומר בפירוש שהפרי של שביעית ניתן במתנה אין זה בכלל הבלעה האסורה, וכן יש לומר גם בדברי הרידב"ז. וכיון שהבלעה המותרת היא רק באופן זה שפירש בפירוש שנותן את הפרי של שביעית במתנה, אם נמצא הפרי של שביעית מקולקל אין הקונה יכול לחזור על המוכר ולתבוע ממנו את הדמים שנתן לו, כיון שהסכימו ביניהם בפירוש שלא נתן את הדמים אלא על הפירות של שישית, ואת הפירות של שביעית נתן לו במתנה.

וכתב שמשמע בירושלמי (שם) שצריך שיהיה איזה יחס בין הפירות של שביעית לבין הפירות של שישית שמבליע בהם, אבל אם מבליע דבר גדול בדבר קטן ניכרת ההערמה ואין ההבלעה מועילה. ולכן כתב שאין להבליע פירות שביעית בארגז שבו הם נתונים, ולומר שהפירות ניתנים במתנה והדמים הם רק תמורת הארגז, וכן אין להבליע היין או השמן בבקבוק שלהם, וכל כיוצא בזה, שההערמה ניכרת ואין זה בכלל היתר ההבלעה.

אך הקשה (שם שער הציון ס"ק צו) על זה מהמבואר בסוגייתנו, שלדעת רבא שההלכה כמותו מותר להבליע בשר מעשר בהמה בעצמותיה, אף על פי שערך העצמות נמוך מאוד ביחס לבשר, וההלכה כמותו, ומשמע שיכולים להבליע דבר גדול בדבר קטן, ושלא כנראה בירושלמי. וכתב שאפשר שכיון שבסוגייתנו אין עיקר האיסור אלא מדרבנן התירו גם בהבלעה כזו, אבל בפירות שביעית שעיקר איסור הסחורה הוא מדאורייתא, אין מועלת הבלעה כזו [גם באופנים שלא יהיה האיסור אלא מדרבנן]. והעלה בצ"ע.

בישול אחר בישול בבשר בחלב

בגמרא למדו מדרשות הכתובים, שהעוסק בהחמצת מנחה שכבר נתחמצה, וכן המסרס בעל חי שכבר נסתרס, חייבים כמחמץ הראשון וכמסרס הראשון. ודן במנחת חינוך (מצוה תלז אות ז) אם יש ללמוד מכאן לאיסורים אחרים כיוצא באלו, שגם בהם יהיה חייב מי שעשה מעשה אסור גם אם תוצאת האיסור כבר היתה מקודם וכבר נעשתה על ידי אחר, או שמא אין ללמוד מכאן לשאר איסורים.

והנה נחלקו האחרונים אם יש בישול אחר בישול בבשר וחלב. **באליה רבה** (סי' תרעג סק"א) כתב בדבר המעשה שדן **בשער אפרים** (שו"ת סי' לח) שבישלו חמאה בקדירת בשר בת יומה ודן אם מותר לנר חנוכה כיון שמצות לאו ליהנות ניתנו, ודעת האליה רבה שבלאו הכי אסור להדליק בו נרות חנוכה כיון שבשר בחלב אסור בבישול אע"פ שכבר נתבשל, כמו שנפסק להלכה (שו"ע או"ח סי' שיח ס"ד) לענין שבת שיש בישול אחר בישול. והסכים עמו **בשו"ת שבות יעקב** (ח"א סי' לח), והובאו דבריהם **בשערי תשובה** (שם סק"א). וכ"כ **הפרי מגדים** (סי' צט שפ"ד ס"ק יא) שגם בבשר בחלב יש בישול אחר בישול מן התורה ואע"פ שלא נצטנן עדיין.

אך **בהגהות רעק"א לשו"ע** (יו"ד סי' פז ס"א) הביא מה שכתב בהגהת איסור והיתר (שערי דורא כלל ל ס"ד) שחתכה שנכבשה בחלב אסור לבשלה, שעד עתה לא היה בה אלא איסור כבוש שהוא מדרבנן, ועכשיו מוסיף ועובר על איסור בישול דאורייתא. ומשמע שאם נתבשלה בחלב מותר לחזור ולבשלה, שאין איסור בישול אחר שכבר נתבשל.

וכן העלה בספר יד יהודה (סי' פז סק"א), וכן כתב **בחתם סופר** (שו"ת יו"ד סי' פב ד"ה אעוררהו), שרק לענין שבת חשוב הוא כבישול כיון שמלאכות שבת תלויות במלאכת מחשבת והרי זו מלאכת מחשבת, אבל בבשר בחלב יש לעיין אם שייך איסור לבשל אחרי שכבר נתבשל [אך החתם סופר עצמו (יו"ד סי' צב ד"ה והנה) הסכים לדברי האליה רבה לענין איסור הדלקה בנר העשוי מבשר בחלב, והעיר בזה בספר מעדני אשר (איסור והיתר סי' פז ס"א עמוד נט)].

ובחלקת יעקב (שו"ת יו"ד סי' טו) דן בענין חק הממשלה במדינת שווייץ שהנערות בנות שיתסר ושיבסר לאחר שגומרות את בית הספר העממי מחויבות ללכת לבית ספר שלומדות שם את צרכי הבית ותקוניו, ובכללם גם בישול אפיה וכדומה, והנערות מבשלות שם, וכידוע כמעט כל התבשילין, ובפרט בשנות המלחמה, מתבשלים עם שומן הנקרא 'איינגעזאטענע בוטטער' בלע"ז, והשומן הזה נעשה מתערובות שומן נבילה שומן חזיר עם חמאה ממש שהתבשלו, ודן אם יש בו בישול אחר בישול. והוכיח מדברי **רבינו גרשום** (חולין קח:) **והרמב"ם** שסוברים שאין בישול אחר בישול לענין בשר בחלב כמו לענין שבת.

וכתב שיש כדמות ראייה לזה מהמבואר בסוגייתנו לענין חימוץ מנחות וסירוס בהמות שהוצרכו פסוקים ללמוד מהם שיש מחמץ אחר מחמץ ויש מסרס אחר מסרס, ומשמע שבמקום שאין פסוק אין חייב בכיוצא בזה, ואם כן בבישול בשר בחלב וכיוצ"ב אין בישול אחר בישול. ולכן מסיק להתיר לבנות לבשל באותו שומן בצירוף עוד כמה צדדי היתר, עיי"ש.

יום ראשון כב כסליו

זכורות לד

קנס במטיל מום בספק בכור

במשנה מבואר שקנסו את מי שהטיל מום בבכור שלא יוכל לאכול ממנו עולמית, ולדעת רבי אליעזר אסור אפילו אחרי שיפול בו עוד מום מזליו, ולדעת חכמים כשיפול בו מום אחר מותר, אבל מכוחו של מום זה אסור לאכול משום קנס.

וכתב רש"י (ד"ה הצורם) שמדובר בכהן שהטיל מום, והטעם שהוצרך רש"י להעמיד בכהן הוא כיון שהבכור מותר לו באכילה אחרי שנפל בו מום, אבל בישראל אין שייך דין זה כיון שאין הבכור שלו ואין לו ריוח ממה שיש בו מום. וכן כתב באור זרוע (בכורות סי' תקו) שנראים הדברים כדברי רש"י, שבישראל שהוא בעליו של הבכור אין שייך קנס.

והקשה מהרי"ט אלגאזי (אות מג סק"א), שהרי שייך דין זה גם בישראל, כגון שהיה ספק בכור, שאין צריך לתת אותו לכהן משום שהמוציא מחבירו עליו הראיה (רמב"ם בכורות פ"ב ה"ו, שו"ע יו"ד סי' שטו ס"א), וכשנפול בו מום אוכל אותו בעליו הישראל, ואם כן שייך לקנסו כשעשה בו מום בכוונה. והביא שבאמת רבינו גרשום פירש בסוגייתנו שהמשנה היא בין בכהן ובין בישראל, בכהן בבכור ודאי ובישראל בספק בכור, וקשה למה לא פירש רש"י כן.

וכתב שכיון שהאיסור לאכול את הבכור אינו אלא קנס, אין חכמים קונסים אלא במי שעבר על איסור דאורייתא, ואם כן דינו של ספק בכור תלוי במחלוקת הראשונים אם ספק דאורייתא צריך להחמיר בו מן התורה או רק מדברייהם, שלדעת הסוברים שהולכים בו לחומרא מן התורה, נמצא שזה שהטיל בו מום פגע באיסור תורה וצריך לקנסו.

אבל לדעת הסוברים שרק מדרבנן הולכים בו לחומרא, נמצא שהמטיל מום בספק בכור לא פגע אלא באיסור דרבנן, ולא קנסוהו חכמים. ועל פי זה צידד לומר שרש"י ורבינו גרשום נחלקו במחלוקת זו, לדעת רש"י ספק דאורייתא הולכים בו לחומרא רק מדרבנן [אך הקשה על זה ממה שהוכיח מהרי"ט (ח"ב יו"ד סי' א) והפרי חדש (כללי הש"ס אות א) מדברי רש"י בכמה מקומות שהוא סובר שספק דאורייתא מן התורה לחומרא] ולכן לא קנסו אלא בכהן, ולדעת רבינו גרשום ספק דאורייתא מן התורה לחומרא, ולכן שייך קנס גם בישראל.

וכתב בשמן רוקח (ד"ה הצורם) שמדברי השבות יעקב (ח"ב סי' צב) מוכח שנקט להלכה שקנסו גם את המטיל מום בספק בכור, שכן דן בבכור שנולד לבעה"ב אחד מבהמה חולבת שקנה, וכיון שכבר היתה חולבת לא היה בכור ודאי אלא ספק, ונתן אותו בעל הבית לדועה, וסרסו הרועה, ונזכר ונראה שעשה כן בכוונה.

וכתב השבות יעקב שאף על פי שלא היה אלא ספק בכור, מכל מקום על כרחך קנסו חכמים גם בספק בכור, ואפילו בזמן הזה שאינו ראוי להקרבה, כיון שאם לא כן לא הועילו חכמים בתקנתם במה שאסרו בזמן הזה כל ספק בכור הנקנה ע"י בהמה חולבת, כיון שכל אחד יתכוון לעשות בו מום ויתירו, ועל כרחך צריך לומר שקנסו גם את מי שהטיל בו מום שלא יאכל עד שיוולד בו מום אחר מעצמו. וע"ע בבית שלמה (שו"ת יו"ד ח"ב סי' קצט) במה שכתב בזה.

יום שני כג כסליו

זכורות לה

אם הבעל כגופה של אשתו, ואם פוטרה מהדלקת נר חנוכה כשאינו בבית

בגמרא מבואר שבניו ובני ביתו של כהן יכולים להעיד לו על הבכור שהמום נפל בו מזליו ולא הטילו הכהן במזיד, אבל אשתו אינה יכולה להעיד, מפני שהיא כגופו. וכן מבואר בכמה מקומות בש"ס שאשתו של אדם כגופו. ודן בבית האוצר (ח"א כלל רז) אם יש לומר גם כן להיפך שבעלה כגופה, ועל דרך מה שמבואר בסנהדרין (כה): שאשה כבעלה ובעל כאשתו. והביא מדברי התוספות (כתובות ב: ד"ה מציא) שכתבו, שמזלו של האיש פועל גם לאשה, אבל מזלה של האשה אינו פועל על האיש, ואינו יכול לומר לה טענת 'נסתחפה שדך', משום שהאשה היא שדה של הבעל ואין הבעל שדה שלה. ואם כן אפשר שרק האשה כגופו אבל אין הבעל כגופה של אשתו.

והביא דברי האור החיים (ויקרא כ ט) שכתב, שעונשו של המקלל אביו ואמו הוא משום ששותפים הם ביצירתו ולכן צריך לכבדם, והקשה לפי זה למה מת המקלל אביו או אמו לבדם, והרי רק בהשתתפם יחד יצרו הם אותו, ולא יתחייב באב לבד מצד חלק האם. ותירץ שלזה אמר הכתוב (שם) 'אביו ואמו קלל', פירוש כי כשמקלל אביו מקלל גם אמו עמו וכן להיפך, והטעם מפני שהאב והאם הם גוף אחד, כמאמרם ז"ל אשתו כגופו, ולכן כל דבר הנעשה לאחד מהם נחשב לשניהם יחד. ומבואר שנקט שכשם שאשתו כגופו כך גם בעלה כגופה. אך העיר שם שלפי דברי המקובלים (עץ חיים שער דרושי אבי"ע פ"ב) בבואר ענין אשתו כגופו, עולה שהאיש הוא כנשמה לאשה שהיא כמו הגוף, כי האשה פחותה במדרגה מהבעל ומקבלת ממנו, ומטעם זה כינו חכמי המחקר את החומר בנקבה ואת הצורה בזכר כנודע [ראה מורה נבוכים (ח"א פ"ז)], ולפי זה רק אשתו כגופו, דהיינו שהאשה היא כגוף כלפי הבעל אבל הבעל אינו כגופה של אשתו, שאי אפשר שתחשב האשה נפש והבעל גוף שלה.

ובשלמי תודה (חנוכה סי' יט אות ג) דן בדבר אשה הנמצאת מחוץ לביתה וגם הבעל נמצא מחוץ לבית, כגון שהיא יולדת בבית היולדות והוא הלך לבית אביו לימים אלו, או שהוא נוסע לרבו לשבת חנוכה ומדליק נרות באכסנייתו והיא הולכת לבית אביה, אם שניהם צריכים להדליק נרות חנוכה או שמא די בהדלקת אחד מהם לפטור את השני.

והוכיח מדברי המשנה ברורה (סי' תרעה ס"ג ביאור הלכה ד"ה אשה) שאין האיש יוצא ידי חובת נר חנוכה אלא כשאשתו מדלקת עליו בביתו, אבל אם מדלקת במקום אחר אינו נפטר על ידה, וצריך להדליק בעצמו. ודן אם כשהבעל מדליק נפטרת האשה בהדלקתו, אם הטעם שהאיש אינו יוצא בהדלקתה הוא משום שאין הבעל כגופה, אבל היא יוצאת בהדלקתו כיון שאשתו כגופו, או שמא גם הבעל הוא כגופה, ומה שאינו יוצא בהדלקתה הוא כיון שאין הדלקה פוטרת את בני הבית אלא כשהדליקו בבית עצמו ולא כשהדליקו במקום אחר, ואם כן גם האשה אינה נפטרת בהדלקתו של הבעל. והביא מדברי הבית האוצר הנ"ל שדן בזה אם הבעל כגופה של אשתו. ולמעשה הביא מגדולי דורנו שנחלקו בדבר, יש מהם שאמרו שהאשה נפטרת על ידי הדלקת הבעל גם כשאינו בביתו משום שאשתו כגופו, ורק הוא לא נפטר על ידה כיון שאינו כגופה, ויש מהם שנקטו שלעולם אין נפטרים על ידי הדלקת נרות כשאינה בבית. [אך ראה משנ"ב (סי' תרעה ס"ק טז) שמבואר שגם אחרי שהבעל מדליק מדלקת האשה בבית].

שאלת הלכה מעומד

בגמרא מובא מעשה במום שנפל בכור של רבי צדוק, ונשא ונתן עם רבי יהושע ועם רבן גמליאל בדינו, ואמר לו רבן גמליאל המתן עד שיעלו בעלי תריסין לבית המדרש, כיון שנכנסו לבית המדרש עמד השואל ושאל וכו'. וכתבו התוספות (ד"ה עמד) בשם הירושלמי, שהטעם שעמד בשעת השאלה הוא כמו שדרשו בירושלמי ממה שנאמר (דברים י"ז) 'ועמדו שני האנשים' בוי"ו, שהשואל שאלה בהלכות והגדות צריך לעמוד.

ובצל"ח (ברכות כז:): כתב שאף על פי שכבר אחר מיתת רבן גמליאל הזקן [שהיה סבו של ר"ג המובא בסוגייתנו] התחילו התלמידים ללמוד מיושב, כמו שאמרו (סוטה מט.). שמשמת רבן גמליאל הזקן בטל כבוד התורה והיו לומדים מיושב, היינו שהיה להם רשות לעשות כן כיון שמחמת חולי שירד לעולם מחלו הרבנים על כבודם בזה, ואף על פי כן התלמידים אשר היו בריאים היו מעצמם עושים כבוד לתורה ולמדו מעומד, ולא עוד אלא שלא לכל התלמידים היה רשות לישיב אלא רק לאותם שהגיעו לכלל תלמיד חבר, ורבי צדוק אף שהיה תלמיד חבר נעמד בשעה ששאל, כיון שהשואל צריך לעמוד וכמו שכתבו התוס' בסוגייתנו.

ולהלכה כתב בשו"ע (יו"ד ס"י רמז ס"ג) שאין שואלין מעומד ואין משיבין מעומד. **והרמ"א** כתב שיש אומרים כששואלים דבר הלכה צריך לעמוד. **והש"ך** (ס"ק יא) תמה על דברי **הרמ"א**, כיון שנקט שכל דברי התוספות בבכורות בשם הירושלמי אינם אלא בזמן הבית, שהתוספות שם דיברו על רבי צדוק שהיה בזמן הבית, ובזמן הבית ודאי היה המנהג לשאול מעומד ובזה גם השו"ע מודה, אבל בזמן הזה אחר שמת רבן גמליאל שירד חולי לעולם אין מי שסובר שצריך לשאול מעומד, ושלא כרמ"א, והניח בצ"ע. אמנם כבר העירו האחרונים שקושיית הש"ך תמוהה, שבסוף סוטה הגירסא היא משמת רבן גמליאל הזקן בטל כבוד התורה, ורבן גמליאל הזקן היה לפני החורבן, ובסוגייתנו מדובר ברבן גמליאל דיבנה שהיה אחר החורבן, ואף על פי כן נקטו התוספות שגם אז נשאר הדין שהשואל שאלה בהלכות ואגדות צריך לעמוד, וכדברי **הרמ"א** (קרבן נתנאל מגילה פ"ג ס"א אות ב, הגהות יד שאול להשו"מ על הש"ך יו"ד שם, וראה ברכ"י שם). אך **ביד אברהם** (יו"ד שם) הוכיח מהרשב"א והר"ן שלא גרסו בגמרא בסוטה שהיה זה רבן גמליאל הזקן.

ובספר **ווי העמודים** (פ"ג ד"ה כתב) כתב בשם מהר"י פלק כ"ץ שכתב שכיון שמבואר בדברי התוספות בסוגייתנו שמה שצריך לשאול מעומד נלמד מן הפסוק 'ועמדו שני האנשים' (דברים י"ז), אם כן אין הדבר תלוי בזמן, שהרי דברי תורה אינם מתחלפים, ושלא כסברת הש"ך לחלק בזה בין זמן הבית לזמן הזה.

וכתב שאף השו"ע שכתב שאין שואלים מעומד אין כוונתו שאין השואל צריך לעמוד, אלא כוונתו שאין שואלים את הרב שאלות כשהוא עומד, והטעם משום שאין משיבים מעומד, שכיון שהרב צריך להשיב כשהוא יושב אין לשאול אותו אלא כשהוא יושב. וכן מסיק להלכה שהשואל בדבר הוראה צריך לעמוד, ורק אם שואל בדבר לימוד שצריך עיון הרי הוא יושב כיון שתש כח הלומדים.

נתינת מצת מצוה לגוי

במשנתנו נשנו שתי הלכות במוכר שמכר ללקוחותיו דבר האסור, ברישא נתבאר דין השוחט את הבכור ומכרו ונודע שלא הראהו למומחה שיתירו על פי מומו, והדין הוא שמה שאכלו אכלו ויחזיר להם את הדמים, ומה שלא נאכל יקבר ויחזיר את הדמים. ובסיפא נתבאר דין השוחט את הפרה ומכרה ונודע שהיא טריפה, שמה שאכל אכל ויחזיר לו את הדמים ומה שלא אכל יחזיר את הבשר לטבח ויחזיר לו את הדמים. ובסיפא נאמר עוד שאם הקונים מכרו את הבשר לנכרי או הטילום לכלבים אין המוכר צריך לשלם להם אלא דמי טריפה. והקשו המפרשים למה לא נאמר דין זה גם ברישא במוכר בכור ולא הראה את מומו למומחה.

ובתוספות יום טוב (פ"ה מ"ו) תירץ, שאף על גב שבכור שנפל בו מום מותר אפילו לנכרים, כמו ששנינו לעיל (לב:), מכל מקום אין שכיח לעשות כן, לפי שישראל קדושים הם ומחבבים דבר שהיתה עליו קדושה שלא להאכילו לגויים ולכלבים, וכיון שאינו דבר השכיח לא דיבר בו התנא אף על פי שהוא מותר מעיקר הדין, אלא שנאו בסיפא לענין טריפה שנלמד משם שהוא הדין ברישא בכור.

וכעין זה כתב בבית יוסף (או"ח ס"י קסז ד"ה כתב הכלבו) **בשם הכל בו** (ס"י כד) **ואבודרהם** (הלכות ברכות ד"ה וכתב בעל המנהגות עמוד שטז), שאין להאכיל לבהמה ועוף או לגוי מחתיכה שנגעה בה פרוסת המוציא. וכתב הבית יוסף שאין סמך לדבר זה. **והט"ז** (שם ס"ק יח) כתב על זה, שראה בספר טעמי מצות **להרקאנטי** (דף עא.) שהזהיר שלא להאכיל מצה לגוי ונתן טעם הגון לזה, וכתב שראה רבים שנוהגים כן ונוהרים מזה בפסח, וממילא יש להזהר גם בחתיכות המוציא כיון שטעם אחד שייך בכולם. וכן כתב השל"ה (מסכת פסחים מצה עשירה דרוש חמישי ד"ה מצה שלימות הגוף), שמצא כתוב בספר אחד, שכיון שמצה היא במקום קרבן פסח, לא יתנו ממנה לגוי, כשם שנאמר בפסח (שמות יב מג) 'כל בן נכר לא יאכל בו'. [וטעמו אינו מחמת חביבות המצוות וכדברי הט"ז והתו"ט, אלא טעם מיוחד במצה שהיא כנגד הפסח].

ובכף החיים (שם ס"ק קמ) הביא מעשה נורא על זה, שבימי הרב משה חיים ז"ל זקנו של מהר"ח בעל המחבר בן יהודע רב פעלים ובן איש חי, זימן ישראל אחד גוי אחד משכניו בפסח, והאכילו מצה על שולחנו, ואחר כך סיפר זה לפני הרב משה חיים ז"ל, ואמר לו שיזהר ממנו בזאת השנה כי אפשר שיזיק אותו נזק גדול, ויהי היום והישראל יושב ובא הגוי השכן ההוא וחרבו שלופה בידו, ונעשה לו נס וברח מפניו. [וגם בכל השנה כתב (ס"ק קלט) לזיזהר לא ליתן לגוי מפרוסת המוציא והביא שכן כתב גם השל"ה].

ובדעת תורה (ס"י תמד ס"א ד"ה ומ"ש הפמ"ג) נקט שחומרא זו שלא ליתן מצה לגוי היא רק במצת מצוה ולא בשאר מצות, וכתב עוד שאפשר שאם רק הזמין את המצות למצוה עוד לא התקדשו ויכול לתת אותם לגוי, ורק מה שנשתייר ממה שאכל ממנו למצות מצוה אסור לתת אותו לגוי. **ובשו"ת תירוש ויצהר** (ס"י קז אות ז) הביא בשם הרבי מלובלין שאם יבוא גוי ויבקש מישראל מצות בפסח, כידוע שחביב עליהם מאכל ישראל, יתנו לו מיד מהמצות הראשונות שיבואו לידו, שידוע שהמצות הללו בפנימיותם אינם ראויים לישראל אלא לגוי, ועי"ש שביאר הדברים על פי הסוד, וציין לדברי התוספות יום טוב בסוגייתנו הנזכר ולדברי הט"ז הנזכר.

שלח לחבירו בפורים משלוח מנות של מאכלות אסורות

כתב בבאר היטב (או"ח סי' תרצה סק"ז), נסתפקתי במי ששלח לחבירו למשלוח מנות תרנגולת טריפה, והוא לא ידע ואכל, ואח"כ ביום פורים עצמו נודע לו שהיתה טריפה, אם יצא ידי חובת מנות אם לא.

ובבאר היטב ציין לשו"ת מוצל מאש (סי' סא), ושם דן במי ששכר פועלים מבני ישראל לעשות לו מלאכה בבית או בשדה, וקצץ עמהם מזונות והאכילם בשר נבילה ודברים האסורים, והם לא ידעו ואכלו, ואחר כך נודע להם ותבעו ממנו מזונותיהם, מה דינם. והביא הדין המבואר בסוגייתנו במוכר בשר ונודע שהוא בכור שלא הראוהו לחכם, שמחזיר ללקוחות את הדמים, והדין המבואר בירושלמי (תרומות שם) בבעל הבית שהאכיל את פועליו תרומה שצריך לחזור ולתת להם דמי סעודתם כיון שנפשו של אדם קצה באכילת איסור.

אך לפי פירושו בדברי הירושלמי העלה שאף על פי שבעל הבית צריך לחזור ולתת להם מזונותיהם, הם משלמים לכהנים דמיה של תרומה בזול, [ונמצא שבעה"ב לא נתן להם רק ההפרש בין חולין לתרומה כי על דמי התרומה הם שילמו] ועל פי זה יוצא להלכה שהפועלים צריכים לנכות לבעל הבית דמי בשר נבילות ודברים האסורים בזול, וכתב שאף על פי שבסוגייתנו קנסו את המוכר שיחזיר לקונים את דמי כל הבשר ואין הם נותנים לו דמי בשר בכור או טריפה בזול, יש לחלק ולומר שלא קנסו את המוכר שבא להרויח ממון ממכירת מאכלות אסורות, ולא קנסו את בעל הבית הנותן מזונות לפועליו [וכן ביאר המהרי"ט אלגאזי (אות נא סק"ד) בדברי הירושלמי, אך הבין בדעת המוצל מאש שכוונתו שמשלם כל הדמים ותמה עליו].

ולפי דברי המוצל מאש נמצא שהמקבל מאכלות אסורות ואוכל אותם בשוגג נהנה ומתחייב לשלם כשיעור דמי מאכלות אסורות בזול, ורק במוכר מאכלות אסורות קנסו את המוכר שיצטרך להחזיר את כל הדמים. [ואם כן לענין משלוח מנות שאין לקנס את הנותן, יש לראות אם נשאר שיעור מנות אחרי שיחשיבו את המנות כדמי בשר טריפה בזול.

וע"ע בחשוקי חמד (מגילה יג.) במה שביאר בספיקו של הבאר היטב על פי סוגייתנו, ולא דן על פי המבואר בגוף דברי המוצל מאש שציין להם הבאה"ט. וע"ע בחשב האפוד (ח"א סי' קלא) שכתב מדעת עצמו לדמות נידון הבאר היטב לדין המוכר לחבירו דבר ואכלו ונמצא שהוא אסור].

לרישום ועדכון שיעורי תורה ניתן לשלוח

פקס ל: 03-543-5757

כפתור השבוע

כיון שפירש טליתו עליה שוב אינו רשאי למוכרה דברי רבי עקיבא

כתיב (במדבר טו לט) 'ולא תתורו אחרי לבבכם וכו' זה הרהורי עבירה, וכן אמר רב הונא (קידושין כט.) שמי שהוא שרוי בלא אשה הרי הוא כל ימיו בהרהורי עבירה, ומאי תקנתיה יעסוק במצות ציצית כי הציצית מצילין מן הזנות, כמעשה בההוא ששכר הזונה בעד ד' מאות זוז וכו', ולבסוף נסתכל בציצית ופירש ממנה, (מנחות מד.) וכמו כן הציצית מצילין מהרהורי עבירה, כי יש בציצית רמז לזיוג האשה כי יש בהם ה' קשרים כנגד חמשה מיני זיווגים בקשרים זה בזה אשר עליהם נאמר (ישעיה מט יח) 'כי כולם כעדי תלבשי ותקשרם ככלה'. וזה שאמר (במדבר טו לח) 'על כנפי בגדיהם' כמו 'ופרשת כנפיך על אמתך' (רות ג ט), וכן מצינו לשון זה בגמרא דרש רבי עקיבא כיון שפירש טליתו עליה שוב אינו רשאי למוכרה, אם כן פריסת הבגד רומז לאשה, והציצית שבכנפים רמז שיסתכל בפרישת כנפיו על אשתו, ואז לא יתור אחרי הרהורי עבירה בלבבו, כי ציצית הוא לשון ראייה כפירוש רש"י והמשכיל יבין.

(עוללות אפרים, חלק ג מאמר שפב)

רבי צדוק הוה ליה בוכרא רמא ליה שערי בסלי וכו' אתא לקמיה דרבי יהושע אמר ליה כלום חילקנו בין חבר לעם הארץ וכו' עמד רבי יהושע על רגליו ואמר היאך אעשה אילמלי אני חי והוא מת יכול החי להכחיש את המת עכשיו שאני חי והוא חי היאך חי יכול להכחיש את החי

ומעשה דומה איתא בברכות (כז:) בענין תפלת ערבית רשות או חובה, כאן פירש רש"י היאך יכול החי להכחיש את החי, ודאי כך אמרתי וחזרני בי, אם כן היה לו לר' יהושע לומר בקיצור חזרני בי, ובאמת למה חזר בו ועדיין לא שמע טעמו של רבן גמליאל, ומה זה שחיבב ר' יהושע הלשון הזה היאך יכול החי להכחיש את החי שגם כאן וגם במעשה דברכות אמר כן. ובהכרח יש לפרש הלשון הזה בדרך סוד, מתחילה עלה על דעת רבי יהושע לחלק בין כהן חבר לעם הארץ כמו שהיה הדין בזמן שבית המקדש קיים, כי אין כהן חבר חשוד להטיל מום בבכור בהמתו בכוונה, והוא חשב להעמיד הדין כמו בזמן הבית, כי הישועה קרובה לבוא ואין הדבר תלוי אלא בנו, כמו שאמרו חז"ל (סנהדרין צח.) היום אם בקולו תשמעו, ואחר כך חזר בו כשראה בעין חכמתו את אורך הגלות המר הזה ושיעבוד מלכיות ועולם הקשה, עד שכולנו אשמים אנחנו מתוך טירוף העבודה וקושי השיעבוד, ולא ידענא חילוק בין כהן חבר לעם הארץ. ועל כן בחזרתו אמר מילתא בטעמא אילמלי אני חי והוא מת יכול אני להכחיש את המת, עכשיו שאני חי והוא חי היאך החי יכול להכחיש את החי, והוא מאמר מליציי כאילו הקב"ה אומר כן, והיינו שהקב"ה גואלנו ומושיענו חי וקיים לעולם, אמנם גם חטאינו והמקטרג הנעשה מהם הנצרכים ליבטל בגלות, עודם בעולם ולא מתו וגובים את עונשנו על ידי הגלות והשיעבוד. וזהו אילמלי אני גואל ישראל חי והוא המקטרג מת יכול אני להכחיש את המת ולהביא צדק עולמים, ועכשיו שאני חי והוא המקטרג חי ועדיין לא עבר ובטל מן העולם, כי אין איש שם אל לבו לבטלו בתשובה הגונה, היאך תהיה הגאולה קרובה כל כך נגד מדת הדין והמקטרג, ומטעם זה אני מודה שבזמן הזה אין חילוק בין כהן חבר לעם הארץ ולא כמו בזמן הבית, וכל דברי רבי יהושע קיימים, כי גם הראשונים והאחרונים בהוראה זו כולם אמת וצדק בזמנים מחולפים.

(פניני הרמ"ע מפאנו, ליקוטי ש"ס)

מאזן את פיצוק

חדש מעוז והדר!

ללמוד בכל מקום בש"ס המפואר ש"ס שינון

21 כרכים בכריכה רכה

21 ס"מ

150
דמי חנוכה

199 ₪ במקום 343 ₪

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מוקד הזמנות: 1800-22-55-66

להגדיל תורה ולהאדירה

מאיוס אן פארלס

חדש מעוז והדר!

חוברות מקראות גדולות

יצירה מהפכנית!

כל פרשה על שלל מפרשיה בחוברת נפרדת

מקראות
גדולות

עוז והדר

מקץ

המבצע השנתי לילדים
מביאים 3 ספחים

של 'אנחנו וצאצאינו' או של 'עמלי תורה'

ומקבלים חוברת
ב-5 ש"ח בלבד

להגדיל תורה ולהאדירה

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מוקד הזמנות: 1800-22-55-66